

УДК 658.5:338.1

Сорока І. В. аспірант спеціальності 051 Економіка**Науковий керівник: Вагонова О.Г., проф. кафедри прикладної економіки, підприємництва та публічного управління***(Національний технічний університет «Дніпровська політехніка», м. Дніпро, Україна)*

ЧИННИКИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КОНКУРЕНТНИХ ПЕРЕВАГ СУБ'ЄКТА ГОСПОДАРЮВАННЯ ПРИ СТРАТЕГІЧНИХ ЗМІНАХ

Вже четвертий рік війни поспіль Україна виборює свою незалежність. Українська економіка опинилася в тяжкому становище. Руїнування інфраструктури, знищення напрацьованих бізнесових зв'язків, ліквідація логістичних ланцюгів змусили вітчизняні підприємства шукати будь-які можливості для відновлення та розвитку своєї діяльності. Підприємці в надскладних умовах продовжують працювати, досягають успіху, демонструючи небачену стійкість, яка стала обличчям нашої нації. А успішним в сучасних умовах є таке підприємство, яке володіє конкурентними перевагами та диверсифікує свої продукти та послуги відповідно до вимог ринку [1].

Негативний вплив російської агресії на вітчизняну економіку спонукає підприємства використовувати свої адаптаційні можливості для подолання щоденних викликів та загроз. Екзогенні та ендегенні чинники, які впливають на підприємства, змушують до пошуку конкурентних переваг та адаптації до вимог ринку. Війна знижує економічну ефективність діяльності будь-якого підприємства багатьма способами: через розрив торговельних зв'язків; через втрати людського капіталу; шляхом знищення фізичного капіталу; через технологічний регрес; через політичну нестабільність та загальну невизначеність.

Всі ці зміни зруйнували довгострокові стратегії розвитку підприємства як чинник його конкурентоздатності та змусили перейти на операційне планування своєї діяльності. Процес управління стратегічними змінами змінився повністю, а тому традиційні моделі та інструменти є недовірними, а тому вітчизняний бізнес змушений самостійно і в найкоротші терміни розробити власні ефективні механізми управління стратегічними змінами і використовувати їх під час війни та в поствоєнний період [2].

Війна знижує підприємницьку активність, оскільки впливає на зовнішні чинники підприємницького вибору (свободу, обмеження, невизначеність і вдосконалення) таким чином, що спонукає підприємців відмовлятися від своїх проєктів та утримує латентних підприємців від початку підприємницької діяльності [3]. Тому формування конкурентних переваг є необхідною передумовою функціонування будь-якого суб'єкта господарювання, під час війни – запорукою його виживання, а при реалізації стратегії повоєнної відбудови – розширений розвиток. Джерелами формування конкурентних переваг підприємства, на погляд Запашука Л.В, виступають кваліфікована робоча сила, сприятливі умови виробництва, диверсифікація продукції та послуг відповідно до вимог ринку, істотне зниження собівартості продукції, її висока якість, оптимальний асортиментний портфель, що відповідає споживацьким запитам, лояльна до споживача цінова політика, високий рівень соціальної відповідальності [4].

Українські компанії під час війни зіткнулися зі значними викликами, і управління стратегічними змінами з метою зростання конкурентоспроможності стало ключовим аспектом їхньої діяльності. Процес управління стратегічними змінами є складним та багатоаспектним, а тому компаніям доводиться багато ресурсів та зусиль витратити на постійну адаптацію до динамічної зміни зовнішнього середовища. Перш за все, вітчизняним компаніям необхідно провести оперативний аналіз зовнішнього середовища, враховуючи негативний вплив на нього війни та інших факторів, що

допомагає визначати стратегічні орієнтири, постійно моніторити їх відповідність до стратегічних змін, що відбулись та вибрати найбільш доцільний довгостроковий напрямок розвитку. Управління стратегічними змінами також вимагає активної комунікації з клієнтами та стейкхолдерами компанії. Підприємства мають залучити менеджмент, співробітників, клієнтів та інших зацікавлених сторін до процесу прийняття стратегічних управлінських рішень. Причому слід зауважити, що під час війни, процес комунікації має відбуватись у пришвидшеному темпі, оскільки від оперативності залежить ефективність та актуальність прийнятих рішень [2].

Крім того, під час війни змінюється поняття стратегії та довгострокової стратегії, оскільки постійна зміна зовнішніх факторів, що впливає на підприємство призводить до іншого розуміння довгостроковості. На думку Шимановської-Діанич Л.М., Сосян М.М., для більшості вітчизняних компаній спрогнозувати під час війни стратегічні зміни на рік, вже цілком може бути в рамках довгострокового розвитку та стратегії. Навіть при обмеженій довгостроковості стратегічний план управління змінами має бути гнучким та адаптованим до змінного середовища.

До чинників, що забезпечують конкурентні переваги суб'єкта господарювання, відносять цінність для споживачів за рахунок максимального задоволення їх потреб або низьких витрат на придбання товару; особливий навик чи технологія, що створюють унікальну цінність для споживачів; застосування інноваційних технологій; швидка реакція до нових запитів споживачів; виникнення нового ринкового сегмента галузі за рахунок виведення на ринок нового продукту або послуги; удосконалення та диверсифікація власного виробництва; ефективне використання всіх видів ресурсів та їх оптимальне структурне поєднання [1].

Список використаних джерел:

1. Сарай Н.І., Григорук А.А., Литвин Л.М. Формування конкурентних переваг підприємства на міжнародному ринку. Трансформаційна економіка. 2024. №1 (06). С. 58–62. URL: <https://www.transformations.in.ua/index.php/journal/article/view/88/86>
2. Шимановська-Діанич Л.М., Сосян М.М. Управління стратегічними змінами вітчизняними підприємствами під час війни та в поствоєнний період. URL: <https://economics.net.ua/files/archive/2024/No6/126.pdf>
3. Як війна впливає на розвиток підприємництва: висновки з російсько-українського конфлікту. / Д. Одреч, П. Момтаз, Г. Мотузенко, С. Вісмара. Вокс Україна. 22 травня 2023. URL: <https://voxukraine.org/yak-vijna-vplyvaye-na-rozvytok-pidpryyemnytstva-vysnovky-z-rosijsko-ukrayinskogo-konfliktu>
4. Запашук Л.В. Формування конкурентних переваг підприємства шляхом підвищення його енергоефективності. Економіка і суспільство. 2018. № 15. С. 303–308. URL: https://economyandsociety.in.ua/journals/15_ukr/47.pdf